

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 3 maj 1900, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln, punkten 19:o, gjorda framställning om statsbidrag till vikarie för extra ordinarie lärare vid folkskola m. fl., dels ock en i anledning af denna framställning väckt motion.

Uti den till Riksdagen aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t under åttonde hufvudtiteln, punkten 19:o, föreslagit Riksdagen att

dels i fråga om aflönande i vissa fall af vikarie för extra ordinarie eller biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt för lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola godkänna följande grunder, nemligen:

1) att, derest vid folkskola anställd extra ordinarie lärare eller lärarinna, till hvilkens aflöning bidrag af allmänna medel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vid folkskolelärareseminarium examinerad vikarie för honom eller henne är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda undervisningstiden af åtta månader om året, vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, skall åtnjuta arfvode efter antingen minst 600 kronor eller minst 500 kronor för nyssnämnda undervisningstid, allt eftersom tjänst innehafvarens minimilön uppgår till eller understiger 600 kronor, eller i förra fallet 75 kronor och

i senare fallet 62 kronor 50 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, hvarjemte vikarien skall förses med tjenlig, skolan närbelägen bostad, bestående af ett rum, med vedbrand, eller ock erhålla ersättning därför, beräknad efter minst 50 kronor för åtta månaders undervisningstid, äfvensom med belopp, som af skoldistriktet bestämmes, undfå godtgörelse för resekostnad, der sådan ifrågakommer;

2) att, då biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola eller lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola, till hvilkens aflöning bidrag af allmänna medel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjenstledighet, arfvode till vikarie skall beräknas sålunda, att, derest vid småskoleseminarium examinerad eller af folkskoleinspektör enligt § 6 i kongl. kungörelsen den 5 juni 1885 angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor pröfvad vikarie är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda årliga undervisningstiden, vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuter arfvode efter minst 300 kronor för åtta månaders undervisningstid, eller 37 kronor 50 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, och i öfrigt samma förmåner som vikarie för extra ordinarie lärare vid folkskola samt, om oexaminerad vikarie förordnas, till denne utgår arfvode efter 250 kronor för åtta månaders undervisningstid, eller 31 kronor 25 öre för läsmånad, och i öfrigt samma förmåner, som tillkomna examinerad vikarie;

3) att, om enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf extra ordinarie eller biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola eller lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola erhåller ledighet och vikarie för honom eller henne förordnas på sätt ofvan sägs, är sådan, att densamma gör läraren eller lärarinnan oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjenst, men ej af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren kan med visshet intyga, att sjukdomen för all framtid hindrar den sjukes återinträde i tjenstgöring, samt läraren eller lärarinnan icke uppått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till helt åldersunderstöd, vikariens aflöning skall utgöras sålunda, att tjenstnehafvaren af sin lön afstår ett belopp, motsvarande en fjerdedel af vikariens kontanta minimiaflöning, samt två tredjedelar af samma minimiaflöning utgå af statsmedel och återstoden erlägges af skoldistriktet, hvilket det jemväl skall åligga att förses vikarien med bostad jemte vedbrand eller ock lemna honom ersättning därför äfvensom att, der så ifrågakommer, godtgöra honom resekostnad;

4) att, då oexaminerad vikarie förordnas, statsbidrag till dennes

aflöning må på nämnda sätt utgå, derest folkskoleinspektör vitsordar, att vikarien befunnits duglig;

5) att, der läkarebetyg ej kan utan synnerlig kostnad eller svårighet anskaffas, nyssnämnda bestämmelser i fråga om vikariens aflöning skola, derest genom intyg af vederbörande skolråds ordförande vitsordas, att läraren eller lärarinnan under ledighet varit af sjukdom urståndsatt att vederbörligen uppehålla sin tienst, gälla, ändock att sjukdomens beskaffenhet icke blifvit genom läkarebetyg ådagalagd, likväl ej för längre tid än högst tre månader;

6) att, då enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf icke ordinarie lärare eller lärarinna erhållit tjenstledighet, är af sådan beskaffenhet, att läraren eller lärarinnan till följd deraf är urståndsatt att vidare återinträda i tjenstgöring, vikariens aflöning skall utgöras af läraren eller lärarinnan utan tillskott af allmänna medel eller bidrag af skoldistriktet;

7) att icke ordinarie lärare eller lärarinna, som uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till helt ålderdomsunderstöd, skall, då på grund af sjukdomsfall behof af vikarie för honom eller henne inträder, ensam utgöra vikariens aflöningsförmåner; samt

8) att hvad här är föreslaget icke gäller i fråga om tjenstledighet, som åtnjutes af vikarierande lärare eller lärarinna, utom i det fall, att nämnda lärare eller lärarinna uppehåller tillfälligtvis ledig befattning;

dets beträffande grunderna för nu gällande stadganden om aflöning af vikarie för sjuk ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola medgifva den jenkning, att deri omförynålde läkarebetyg må vara af enahanda innehåll med hvad här ofvan under mom. 3) föreslagits;

dets ock, i stället för det nu befintliga förslagsanslag å 40,000 kronor, med titel »bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola», uppföra under benämning: »bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola», ett förslagsanslag å 75,000 kronor för att i enlighet med såväl redan bestånda som här ofvan föreslagna grunder användas såsom bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för sådan ordinarie, extra ordinarie och biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt lärare eller lärarinna vid mindre folkskola och småskola, som af sjukdom urståndsättes att fullgöra sin tienst, med rätt för Kongl. Maj:t att, när i särskilda fall omständigheterna dertill föranleda, meddela understöd af statsmedel för ifrågavarande ändamål utan hinder deraf att någon afvikelse från nämnda grunder egt rum.

I samband med denna, till det sammansatta stats- och lagutskottet för förberedande behandling öfverlemnade framställning har utskottet förehaft en af herr *J. Johnsson* inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 97), hvare föreslagits att Riksdagen måtte besluta, att för lärare eller lärarinna vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt seminarium för bildande af lärare eller lärarinnor vid sina skolor, måtte utgå ersättning till vikarie under sjukdom efter enahanda grunder, som Riksdagen kunde komma att bevilja för lärare eller lärarinnor vid folkskolor, samt att de förmåner, som enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle för sistnämnda lärare eller lärarinna utgå till vikarien af skoldistriktet, vid seminarium utgå af landstinget eller staden.

Hvad först angår Kongl. Maj:ts här ofvan omförmälda framställning, har statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 13 sistlidne januari erinrat, hurusom Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 13 maj 1899 under hänvisning till innehållet af en inom Riksdagen väckt motion anhållit, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, om och på hvilka vilkor statsbidrag må kunna lemnas till aflönande af vikarier för sådana lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, som af sjukdom urståndsättas att sin tjänst fullgöra, samt att Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Sedan departementschefen derefter redogjort för innehållet i berörda motion äfvensom för yttranden, som i ärendet afgifvits af åtskilliga myndigheter, har departementschefen vidare omförmält, att frågan i dess helhet blifvit öfverlemnad till fem sakkunnige personer, som departementschefen på grund af Kongl. Maj:ts bemyndigande samman kallat för utredningen af vissa till folkundervisningen hörande frågor. Dessa hade rörande detta ärende anfört hufvudsakligen följande.

I fråga om de vilkor, på hvilka extra ordinarie och biträdande lärare vid folkskola samt lärare vid mindre folkskola och småskola måtte blifva berättigade att vid sjukdomsfall erhålla statsbidrag till aflönande af vikarie, hade de sakkunnige i hufvudsak följt de bestämmelser, hvilka genom nådiga kungörelsen den 1 juni 1894 redan i motsvarande fall gälde beträffande ordinarie lärare. De sakkunnige hade sålunda, i motsats mot åtskilliga af dem, som i ärendet blifvit hörda, icke föreslagit, att de lärare, hvarom här vore fråga, skulle, för att komma i åtnjutande af berörda

förmån, förut hafva tjenstgjort någon viss tid. Som skäl härför hade de anfört, bland annat, att för dessa lärare behovet af hjälp vid sjukdomsfall säkerligen vore större under det första tjenstgöringsåret än under något af de följande samt att, om man undantog de extra ordinarie lärarne, någon skilnad beträffande arten af anställning mellan deras första tjenstgöringsår och de följande icke funnes.

Beträffande frågan för huru lång tid under året bidrag till vikariens aflöning borde lemnas, hade de sakkunnige uttalat den meningen, att bidraget borde utgå för högst den lagstadgade undervisningstiden af åtta månader om året, enär statsbidrag till aflönande af den verkliga tjenstinnehafvaren icke utbetalades för längre tid. I samband härmed hade de sakkunnige föreslagit, att vid beräklandet af tiden för vikariatsförordnandet hvarje månad borde upptagas till trettio dagar, enär denna beräkningsgrund syntes vara den enklaste och derjemte öfverensstämde med hvad i allmänhet vid månatlig aflöning vore brukligt.

Hvad åter anginge den kortaste tid, för hvilken bidrag till aflönande af vikarien borde ifrågakomma, hade de sakkunnige ansett, att tjenstinnehafvaren borde haft ledighet för sjukdom oafbrutet under minst en månad. Behöfde skolans arbete till följd af lärarens sjukdom inställas under kortare tid, kunde nemligen i de flesta fall den förlorade tiden återtagas genom att skolan trädde i verksamhet på annan tid af året. För öfrigt skulle bidragen till vikariens aflönande för en kortare tid blifva ganska ringa, men lockelsen att begagna den ifrågavarande förmånen äfven vid mindre allvarsam sjukdom så mycket större.

Vid öfverläggningarna om, hvilken bestämmelse borde stadgas med hänsyn till den sjuke lärarens rätt att få hjälp till vikariens aflönande, om sjukdomen varade längre än ett år, hade de sakkunnige trott sig ej böra föreslå någon begränsning i detta hänseende. Vore nemligen tjenstinnehafvaren antagen på högst ett läsår, begränsades ju af hans eget förordnande rätten att vid sjukdom erhålla bidrag till vikariens aflönande; vore tjenstinnehafvaren åter antagen tills vidare, syntes samma grundsats böra tillämpas på honom, som i nådiga kungörelsen den 1 juni 1894 gjorts gällande beträffande ordinarie lärare vid folkskola. Från statens synpunkt borde nemligen dessa i vederbörlig ordning antagna icke ordinarie lärare ej mindre tillgodoses än de ordinarie, då de från statens sida vore lika litet uppsägbara som de ordinarie lärarne, och då skoldistriktets rätt att uppsäga de tills vidare anstälde lärarne väl icke kunde vara ett skäl att förminska deras från staten utgående förmåner samt då de med statens medgifvande och med dess understöd hade sig anförtrodda samma eller ej mindre viktiga uppgifter vid den uppväxande ungdomens uppfostran

än de ordinarie lärarne, hvartill komme, att de hade en ringare aflöning och intoge en långt ovissare ställning. Att gifva de icke ordinarie lärarne i det fall, hvarom här vore fråga, samma rätt som de ordinarie skulle dessutom icke medföra afsevärd ökning i statens utgifter, emedan det endast sällan skulle inträffa, att statsbidrag komme att utgå till aflönande af icke ordinarie lärares vikarie under längre tid än ett år. Omsättningen inom småskolelärarekåren vore nemligen mycket starkare än inom folkskolelärarekåren, hvilket berodde derpå, att ett stort antal lärarinnor redan efter några års tjänstgöring öfverginge till annan lefnadsbana, i följd hvaraf medelåldern (och dermed säkert äfven sjukdomsprocenten) vore väsentligen lägre inom den förra än inom den senare kåren. Statens mel-lankomst för understödjande af sjuk icke ordinarie lärare under längre tid skulle därför tagas i anspråk hufvudsakligen af äldre lärarinnor. Då dessas sjukdom i de flesta fall torde vara förorsakad af det ofta ansträngande skol-arbetet, ville de sakkunnige så mycket mindre föreslå en begränsning af deras rätt till statsbidrag till vikariens aflöning, när sådan behöfde förordnas.

Betänklighet torde kunna uppstå mot att med öfriga icke ordinarie lärare i detta afseende likställa extra ordinarie och biträdande lärare vid folkskola, då dessas anställning syntes vara till och med mera oviss än de öfrigas, men dels torde behöfvet af hjälp vid vikaries aflöning komma att gälla endast kortare tider, dels vore deras antal jemförelsevis så litet, att det väl näppeligen vore skäl att för deras skull göra undantagsbestäm-melser, som skulle bryta enheten i stadgan och försvåra dess tillämpning såväl vid ansökning om statsbidrag som vid kontrollen deraf. Slutligen gälde ock beträffande de icke ordinarie lärarne, att, enligt de af de sakkun-nige föreslagna bestämmelser, skoldistriktet icke kunde förlänga tiden för tjänstinnehafvarens rätt att, sedan han uppnått sextio år, vid sjukdom få hjälp till vikariens aflöning, men väl genom uppsägning från tjänsten för-korta tiden för denna rätt. På anförda skäl hade de sakkunnige sålunda ej velat begränsa icke ordinarie lärares rätt att vid sjukdomsfall få bidrag till vikariens aflönande på annat sätt, än att sådan rätt icke skulle till-komma sjuk lärare, som uppnått sextio lefnadsår och vore förklarad berättigad till helt ålderdomsunderstöd.

I § 2 af nådiga kungörelsen den 1 juni 1894 vore stadgadt såsom vilkor för att sjuk lärare skulle få statsbidrag till för honom förordnad vikaries aflönande, att sjukdomen skulle vara af sådan beskaffenhet, att densamma gjorde läraren oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjänst utan att dock för all framtid hindra hans återinträde i tjänstgöring. Då det för en läkare vore omöjligt att med bestämdhet kunna i hvarje fall åfgöra om en sjukdom vore obotlig eller icke, hade de sakkunnige förordat

en sådan ändring i berörda bestämmelse, som med bevarande af meningen skulle afhjelpa den antydda svårigheten.

Derefter hade de sakkunnige öfvergått till frågan om vikariatsarfvodets belopp och hafva dervid föreslagit följande:

En för extra ordinarie lärare antagen, vederbörligen examinerad vikarie skulle åtnjuta ett kontant arfvode för helt läsår af minst 600 eller minst 500 kronor, allt eftersom den lärare, hvars tjänst han uppehölle, åtnjöte minst 600 eller minst 500 kronor i årlig lön; för annan icke ordinarie lärare antagen, vederbörligen examinerad vikarie skulle i årsarfvode erhålla 300 kronor, vare sig att tjänst innehafvaren vore examinerad eller icke, men för sådan, vare sig examinerad eller oexaminerad, tjänst innehafvare antagen oexaminerad vikarie skulle i årligt minimiarfvode erhålla allenast 250 kronor; dock att, der för examinerad tjänst innehafvare examinerad vikarie sökts, men ej erhållits, det högre årsarfvodet à 600 eller 300 kronor, med derefter proportioneradt statsbidrag, skulle vara vikarien tillförsäkradt, såvida inspektören intygade, att vederbörligen examinerad vikarie ej kunnat erhållas samt att vikarien befunnits duglig.

Genom dessa bestämmelser hade iakttagits, dels att den skoldistriktet i § 25 af gällande folkskolestadga tillförsäkrade rätt att till vikarie antaga äfven lärare, som ej aflagt afgangsexamen vid småskoleseminarium, ej blifvit åsidosatt, dels att vikarien erhöle det arfvode, hvartill han genom sin kompetens vore berättigad, och endast då han hade större kompetens, högre lön än tjänst innehafvaren, hvarjemte bestämmelsen, att, om skoldistriktet förgäfves sökt att anskaffa examinerad vikarie, det skulle erhålla till oexaminerad vikaries aflönande lika stort statsbidrag, som om han vore examinerad, dock med vilkor, att vederbörande folkskoleinspektör förklarade honom duglig, tillkommit för att förnä skoldistriktet att ej i alltför vidsträckt mån och till skada för skolan ersätta examinerad tjänst innehafvare med oexaminerad vikarie.

Beträffande proportionen mellan statens, skoldistriktets och den tjänstledige lärarens bidrag till vikariens aflönande hade de sakkunnige hållit före, att den grundsats, som i detta hänseende tillämpades vid fråga om aflönande af vikarie för ordinarie lärare, borde iakttagas äfven då det gälde aflönande af vikarie för de lärare, hvarom nu vore fråga. Sålunda borde två tredjedelar af det för vikarien bestämda minimiarfvode utgå af statsmedel, en fjerdedel deraf betalas af den tjänstledige läraren och återstoden samt resekostnadsersättning erläggas af skoldistriktet, hvilket jemväl skulle förse vikarien med bostad och vedbrand eller gifva honom ersättning derför. De sakkunnige anförde härom:

De flesta af dem, från hvilka utlåtande inforrats, hade tillstyrkt lik-

nande förslag, som de sakkunnige i detta hänseende framställt. Andra hade uttalat den meningen, att den tjänstledige läraren icke borde vara skyldig att deltaga i vikariens aflönande med så stort belopp som de sakkunnige föreslagit, utan endast med en tolfedel af vikariatsarfvodet, hvar emot antingen statens eller skoldistriktets bidrag borde i motsvarande mån höjas. Som skäl för en dylik anordning hade anförts tjänstnehafvarens ringa lön och hans deri grundade behof att vid sjukdom få behålla deraf så mycket som möjligt. Ännu andra hade framställt den åsigten, att distrikten ej borde deltaga i vikariens aflönande i så hög grad, som de sakkunnige ansett. Distrikten borde nemligen, enligt ifrågavarande uppfattning, icke bidraga till vikariens aflönande vare sig med kontanta medel eller med naturaförmåner, hvaremot den tjänstledige läraren väl borde både lemna större kontant bidrag till vikariens aflönande, än de sakkunnige föreställt sig, och förse honom med bostad och vedbrand. Enligt ett annat förslag borde skoldistriktet betala en tolfedel af vikariens minimiarfvode, men befrias från skyldigheten att förse honom med bostad och vedbrand, hvilka förmåner icke borde tillkomma vikarien. Som stöd för de senast anförda meningarna hade åberopats farhågan, att ett åläggande för distrikten att i någon större eller mindre mån bidraga till vikariens aflönande skulle kunna verka derhän, att den sjuke läraren beröfvades icke blott den afsedda förmånen utan måhända, efter skedd uppsägning, sin anställning vid skolan; hvarjemte man kunde frukta, att, om distrikten förpligtades att i någon större mån bidraga till vikariens aflönning, utsigten för icke ordinarie lärare att få den fastare anställning, som omtalades i 24 § af gällande folkskolestadga, skulle förminska.

De sakkunnige hade icke kunnat instämma uti omförmälda förslag. Förmånen för icke ordinarie lärare att vid sjukdomsfall erhålla hjälp till vikariens aflönande vore nemligen så stor, att en minskning af deras lön med en fjerdedel af vikariens kontanta minimiarfvode ej kunde anses allt för betungande. Äfven de ordinarie lärarne vore skyldiga att vid sjukdomsfall erlägga en fjerdedel af det kontanta vikariatsarfvodet, och tillämpningen af detta stadgande hade ej medfört någon svårighet, oaktadt de flesta af dessa, som hade familjer att underhålla, sannolikt ej vore, när sjukdom inträffade, mycket bättre lottade än de icke ordinare lärarne. Å andra sidan borde ej skoldistriktet befrias från att helt eller delvis erlägga till vikarien, hvad de sakkunnige föreslagit, ty den omständigheten att skolrådet skulle pröfva behofvet af tjänstledighet för sjukdom, antaga vikarie och aftala med denne om arfvodet, borde medföra, att skoldistriktet vore ekonomiskt intresserad deraf, att missbruk i detta hänseende ej egde rum. De sakkunnige trodde ej heller, att anledning vore

att befara, att skoldistrikt för att ej behöfva bidra till aflönande af vikarie skulle uppsäga sjuk lärare från hans plats. För öfrigt vore det icke af så stor betydelse, som man förmenade, att icke ordinarie lärare finge den i § 24 mom. 3 af folkskolestadgan omförmälda fastare anställning, enär skolråden dock i allmänhet, utan att binda sig genom någon sådan bestämmelse, handlade, som om äfven dessa lärare vore fast anstälde.

Sedan hade de sakkunnige företagit utredning af frågan, om äfven icke ordinarie lärare, som förklarats obotligt sjuk, borde hafva rätt att, med bibehållande af tjensten, för sig sätta vikarie under vilkor, att han själf aflönade denne. Vid behandlingen af denna fråga hade de sakkunnige kommit till den öfvertygelsen, att icke ordinarie lärare borde få denna rätt. Det fallet kunde nemligen tänkas, att en sådan lärare väl uppnått de tienstår, men ej de lefnadsår, som i § 7 af reglementet för småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt vore föreskrifna såsom vilkor för erhållande af helt ålderdomsunderstöd. Finge läraren i fråga sköta platsen genom vikarie, vore han fortfarande vid skolan anställd och kunde sålunda nå det antal lefnadsår, som erfordrades för bekommande af helt ålderdomsunderstöd.

Slutligen hade de sakkunnige yttrat sig om storleken af det årliga statsbidrag, som kunde blifva erforderligt för det ifrågavarande ändanålet. Enligt från skolråden infortrade uppgifter hade under år 1898 icke ordinarie lärare till ett antal af 194 varit för sjukdom tjenstledige under minst en månad och derutöfver. Men då dessa uppgifter ej tillika innehölle, huru lång tid hvar och en af dessa lärare varit för sjukdom tjenstledig, kunde man på nämnda uppgifter grunda endast en sannolikhetsberäkning rörande statens blifvande utgifter för aflönande af vikarier för sjuka icke ordinarie lärare. Antoge man, att de för sjukdom tjenstledige lärarne af denna kategori under ett år uppginge till 194, samt att af dessa 12 vore extra ordinarie lärare vid folkskolan, och vidare att till aflönande af dessas vikarier utginge det efter arten af hvars och ens tjenst bestämda högsta statsbidraget samt att tjenstledigheten i medeltal räckte fyra månader, skulle till statsbidrag för aflönande af vikarier för extra ordinarie lärare vid folkskolan åtgå 2,400 kronor och för aflönande af vikarier för öfriga icke ordinarie lärare 18,200 kronor eller tillsammans 20,600 kronor. Antagas kunde väl, att, om icke ordinarie lärare vid sjukdomsfall erhöle hjälp till aflönande af vikarie, antalet af för denna anledning tjenstlediga lärare skulle komma att stiga, enär åtskilliga lärare, som nu till skada för undervisningen vid ohälsa framhårdade i skolarbetet, då skulle söka tjenstledighet. Synnerligen stor torde dock tillökningen i antalet af för sjukdom tjenstlediga lärare af denna anledning

ej blifva, om det blefve stadgadt, att som vilkor för erhållande af hjälp till vikaries aflönande fordrades, att läkare skulle intyga, att den sjuke vore oförmögen att vederbörligen sköta sin tjänst. En annan följd af beviljande åt icke ordinarie lärare af den förmån, hvarom här vore fråga, torde väl ock blifva, att i vissa fall tiden för tjänstledigheten komme att blifva längre, än om läraren sjelf skulle hafva aflönat sin vikarie. Men nu nämnda omständigheter torde dock ej komma att medföra någon betydligare ökning uti statens utgifter för att bidraga till aflönande af vikarie för sjuk icke ordinarie lärare. Det syntes därför de sakkunnige, som om det i motionen beräknade statsanslaget af 25,000 kronor för år skulle tills vidare vara för ändamålet tillräckligt.

För egen del har departementschefen derefter anført följande.

»Då jag nu går att yttra mig uti ifrågavarande ärende, torde jag först böra till besvarande upptaga frågan, huruvida extra ordinarie och biträdande lärare vid egentliga folkskolan samt lärare vid mindre folkskolan och småskolan eller, kortare uttryckt, »icke ordinarie lärare» vid folkskolan böra erhålla den rätt, som motionärerna velat förskaffa dem.

I afseende härå synes det mig billigt och rättvist, att nämnde icke ordinarie lärare beredes samma förmån, som ordinarie lärare vid folkskolan åtnjuta, att vid sjukdomsfall under vissa vilkor få hjälp till aflönande af för dem förordnad vikarie. De flesta af de tjänster, som innehafvas af de icke ordinarie lärarne, äro nemligen i sjelfva verket icke tillfälliga, utan åtminstone under vissa tidsperioder ständiga, och lärarne aflönas icke endast af skoldistriktet, utan äfven med bidrag af allmänna medel, samt äro, sedan vissa vilkor blifvit uppfyllda, berättigade till åldersunderstöd.

Ifrågavarande rätt torde dock icke, lika litet som för de ordinarie lärarne, böra tillkomma de icke ordinarie vid tillfälliga och kortvariga sjukdomsfall, enär vid sådana undervisningen i skolan mestadels utan större olägenhet kan ordnas så, att skolan under ferierna arbetar så lång tid, som den till följd af lärarens sjukdom måst inställas. Dessutom torde det åtminstone på landsbygden ofta vara svårt att för några dagar kunna anskaffa lämplig vikarie, och i de flesta fall kommer det för öfrigt att åtgå någon tid, innan en sådan kan erhållas. Finnes det af en eller annan anledning icke lämpligt att förlägga skolans arbete till ferierna och kan vikarie anskaffas, torde läraren ensam böra aflöna den vikarie, som endast en kortare tid uppehåller hans tjänst. Kostnaderna för vikariens aflöning under några dagar eller en och annan vecka blifva nemligen icke synnerligen känbara för den sjuke läraren, och man undgår der-

igenom de besvär och svårigheter, som särskildt vid kortvariga sjukdomsfall kontrollen öfver att vilkoren för erhållande af hjälp till vikariens aflöning äro uppfyllda och requisitionen af de för ändamålet erforderliga medlen måste medföra. Dessutom utsättes läraren, om han vid kortvariga sjukdomsfall ensam måste aflöna vikarie, om sådan blifver förordnad, icke för frestelsen att äfven vid sjukdomsfall, som äro så lindriga, att de icke utgöra verkliga hinder för ett nöjaktigt utöfvande af tjensten, begära tjänstledighet. Då det beträffande ordinarie lärare vid folkskolan blifvit stadgad, att en månad är den kortaste tidrymd, hvarunder han måste på grund af sjukdom oafbrutet vara tjänstledig och vikarie för honom förordnad, för att rätt till hjälp vid vikariens aflöning skall inträda, synes mig samma föreskrift böra tillämpas, äfven då frågan gäller icke ordinarie lärare vid folkskolan. Vidare synes mig lämpligt, att hjälp till vikaries aflönande vid sjukdomsfall bör lemnas endast för högst åtta kalendermånader af året, eller för så lång årlig tid, som lönetillskott af statsmedel utgår till lärarens aflönande.

Äfven med hänseende till maximitiden, under hvilken de icke ordinarie lärarne vid folkskolan böra få göra sig till godo den rätt, hvarom nu är fråga, torde de böra likställas med de ordinarie lärarne. Visserligen kan häremot invändas, att om de icke ordinarie lärarne vid inträffad sjukdom är efter år få hjälp till aflönande af vikarie, tillskyndas både skoldistrikt och stat betydande utgifter, och skolan kommer att skadas genom täta ombyten af lärare. Till bemötande af en sådan invändning tillåter jag mig fästa Eders Kongl. Maj:ts uppmärksamhet derpå, att skoldistriktet är skyddadt genom sin rätt att uppsäga den sjuke läraren från hans befattning, och att, om skoldistriktet gifvit honom den fastare anställning, som omtalas i § 24 mom. 3 af gällande folkskolestadga, skoldistriktet ju frivilligt bundit sig genom de bestämmelser, det infört i reglementet för sina skolor. Staten åter synes mig i det fall, hvarom nu är fråga, hafva samma skyldighet mot de icke ordinarie lärarne som mot de ordinarie, helst som de flesta af de icke ordinarie under hela sin tjänstetid ej kunna få ordinarie anställning, så vida icke skoldistriktet, i hvilka de tjänstgöra, sjelfvilligt besluta att gifva dem en med de ordinaries likartad ställning. Beträffande de olägenheter för skolan, som komma deraf, att lärarebefattningar vid henne under längre tid uppehållas af vikarier, har hon ju att kämpa med samma svårighet, äfven om den sjuke läraren har ordinarie anställning. Man kan dessutom vara öfvertygad, att åtminstone den icke ordinarie lärare, som ännu ej upphunnit det för erhållande af ålderdomsunderstöd erforderliga antal tjänstår, icke skall begagna sig af rätten att, när sjukdom inträffat, förskaffa sig tjänstledighet och få hjälp till vikariens aflönande

längre, än behöfligt är; ty för att blifva berättigad till ålderdomsunderstöd får han räkna sig till godo endast den tid, då han sjelf tjenstgör.

Enligt nådiga kungörelsen den 1 juni 1894 skall ordinarie lärare, som uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till hel pension, då på grund af sjukdomsfall behof af vikarie inträder, ensam utgöra vikariens aflöningsförmåner. Samma bestämmelse torde böra tillämpas äfven på icke ordinarie lärare. Det har visserligen ifrågasatts, att, då de flesta af dem, som tjenstgjorde vid mindre folkskola och småskola äfvensom vid folkskola i egenskap af biträdande, vore lärarinnor, och qvinnor, efter hvad erfarenheten lärde, tidigare sletes ut af skolarbetet än män, de, som icke hade ordinarie anställningar, borde förklaras skyldiga att redan vid femtiofem års ålder ensam aflöna vikarie, när de för sjukdom urståndsattes att sjelfva sköta sina befattningar; men det torde vara onödigt att i detta hänseende göra någon skilnad mellan ordinarie och icke ordinarie, då skoldistriktet ju hafva i sin magt att uppsäga dem, som icke anstälts som ordinarier, från deras befattningar, när de finna sig af en eller annan anledning böra göra det.

Arfvode till vikarie för extra ordinarie folkskolelärare bör, enligt de sakkunniges förslag, utgå med samma belopp som dennes minimilön, så att vikarie för extra ordinarie folkskolelärare med 500 kronors kontant lön bör i arfvode hafva nämnda belopp och vikarie för dylik lärare med 600 kronors kontant lön ett till lika stort belopp uppgående arfvode. Jag har mot detta förslag intet att erinra. Lägre torde nenligen vikariatsarfvodet ej böra sättas, då på vikarierna ställas den fordran, att de skola vara behörigen examinerade och således hafva genomgått samma utbildningskurs som tjenstinnehafvaren, och då lefnadskostnaderna för vikarien äro lika höga som åtminstone för en ogift innehafvare af tjensten. Högre torde arfvodet ej heller böra sättas, då det i allmänhet ej kan vara lämpligt att gifva vikarie högre lön än den, för hvilken han tjenstgör, helst då de båda ega samma behörighet.

Beträffande storleken af arfvodet till vikarie för öfriga icke ordinarie lärare beder jag först få fästa uppmärksamhet derpå, att för anställning vid folkskola som biträdande lärare, äfvensom för anställning vid mindre folkskola och småskola, fordras antingen att hafva aflagt afgangsexamen vid vederbörligt seminarium eller att hafva undergått inför folkskoleinspektör sådan pröfning, som omtalas i § 6 af nådiga kungörelsen den 5 juni 1885 angående lönetillskott af allmänna medel till lärare vid folkskolor m. m. eller att hafva inför vederbörande skolråd pröfvats på sätt, som i § 23 af folkskolestadgan den 10 december 1897 omförmåles. Sådana, som förvärfvat behörighet till nu ifrågavarande anställningar på

något af de två först angifna sätten, torde jag få sammanföra under benämningen examinerade; de åter, som blifvit behöriga till nämnda anställningar genom pröfning inför skolrådet, torde jag få kalla oexaminerade. De examinerade äro berättigade till en aflöning af minst 300 kronor samt, efter 10 års oförvitlig tjenstgöring, af ett ålderstillägg af 50 kronor, hvarjemte de skola förses med bostad och vedbrand eller bekomma i ersättning därför 50 kronor om året. Oexaminerad lärare åter är berättigad att erhålla en kontant lön af minst 250 kronor samt bostad och vedbrand eller i ersättning därför 50 kronor. När biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola af sjukdom är förhindrad att sjelf sköta sin tjenst och vikarie är för honom förordnad, bör vikarien, om han är examinerad, enligt de sakkunniges förslag erhålla i arfvode 300 kronor förutom bostad och vedbrand eller lagstadgad ersättning därför; är han deremot oexaminerad, bör arfvodet utgå med 250 kronor jemte husrum och vedbrand eller ersättning därför. Äfven i detta förslag anser jag mig böra instämma. Visserligen kan det, om förslaget godkännes, inträffa, att vikarien får högre lön än tjenstinnehafvaren, men denna oegentlighet torde motvägas af den omständighet, att vikarien i sådant fall har högre kompetens än den, för hvilken han tjenstgör.

Deremot kan jag icke instämma i de sakkunniges förslag derom, att, der för examinerad tjenstinnehafvare examinerad vikarie sökts, men ej erhållits, det högre årsarfvodet å 600 eller 300 kronor skulle vara vikarien tillförsäkradt, så vida inspektören intygat, att vederbörligen examinerad vikarie ej kunnat erhållas samt att vikarien befunnits duglig. Detta förslag strider nemligen mot grundsatsen, att vikariatsarfvodets storlek bör bestämmas äfven med hänsyn till arten af den behörighet, vikarien eger. Dessutom skulle, om förslaget fastställes, det kunna komma att inträffa, att oexaminerad vikarie finge högre lön än examinerad sådan. Det synes för öfrigt, som om det föreslagna stadgandet vore onödigt. Redan i omnämnda nådiga kungörelse den 1 juni 1894 är föreskrifvet, att för erhållande af statsbidrag till aflönande af vikarie för sjuk ordinarie folkskolelärare hinder ej må möta deraf, att vikarie icke aflagt afgangsexamen vid seminarium, så vida vederbörande folkskoleinspektör vitsordar, att examinerad vikarie ej kunnat erhållas samt att vikarien befunnits duglig. Denna föreskrift torde böra tillämpas äfven då fråga är om icke ordinarie lärare, så till vida, att som vilkor för erhållande af statsbidrag till aflönande af vikarie för icke ordinarie lärare bör föreskrifvas, att inspektören, om oexaminerad förordnats till vikarie, skall intyga, att vikarien befunnits duglig.

Som vilkor för att ordinarie lärare skall få åtnjuta den förmån, hvarom

här är tal, är vidare stadgadt, att sjukdomen, på grund af hvilken tjänstledighet sökes, skall enligt läkarebetyg vara af den beskaffenhet, att densamma gör läraren oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjänst utan att dock för all framtid hindra hans återinträde i tjänstgöring. Då det för läkare är omöjligt att i hvarje fall med bestämdhet kunna förutse, om en sjukdom är botlig eller obotlig, hafva de sakkunnige föreslagit en sådan förändring i fråga om läkarebetygets innehåll, att i detsamma skulle intygas allenast, att sjukdomen, på grund hvaraf tjänstledighet sökts, gör läraren oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjänst, men ej är af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande intyg kan med visshet gifvas, huruvida densamma för all framtid hindrar hans återinträde i tjänstgöring. Det synes mig, som om en dylik förändring vore af behovet påkallad.

Uti ofvan omförmälda kungörelse af den 1 juni 1894 är stadgadt, att arfvodet till vikarie för sjuk ordinarie folkskolelärare skall gäldas af staten, skoldistriktet och den tjänstledige läraren samt att vikariens aflöning skall utgöras sålunda, att den ordinarie läraren af sin lön afstår ett belopp, motsvarande en fjerdedel af vikariens kontanta minimiaflöning, två tredjedelar deraf utgå af allmänna medel och återstoden erlægges af skoldistriktet, hvilket jemväl förser vikarien med bostad jemte vedbrand eller ock lemnar honom ersättning därför, äfvensom, der så ifrågakommer, godtgör honom för resekostnad. Enligt mitt förmenande böra dessa bestämmelser tillämpas äfven beträffande sättet, hvarpå arfvode till vikarie för sjuk icke ordinarie lärare skall utgöras. Det har blifvit ifrågasatt, att skoldistriktets bidrag borde antingen alldeles bortfalla eller förminskas till en tolfedel af vikariens kontanta minimiarfvode. I förra fallet skulle den tjänstledige läraren erlægga äfven den del, som enligt ofvan föreslagna fördelning åligger skoldistriktet att gälda; i senare fallet skulle naturaförmånerna bortfalla från vikariens löneförmåner. Då emellertid skoldistriktet erlägger en del af den kontanta lön, som utgår till vare sig ordinarie eller icke ordinarie lärare, och då det betalar en del af det kontanta arfvodet till vikarie för ordinarie lärare, bör det jemväl bidraga till den kontanta aflöningen af vikarie för icke ordinarie lärare. Ej heller finnes något skäl att i fråga om vikarie för icke ordinarie lärare befria skoldistriktet från skyldigheten att förse honom med bostad och vedbrand eller gifva honom ersättning därför. Man kan ju ej begära, att tjänstinnehafvaren, som endast har ett rum till sitt förfogande, skall kunna der inrymma vikarien, eller att han af sin ringa lön skall hyra bostad åt honom. Att vikarien, som oftast är obekant på den plats, der han mottager förordnande som vikarie, sjelf skall anskaffa sig lämplig, skolan

närbelägen bostad, är för öfrigt en obillig fordran, äfven om hans kontanta löneförmåner vore sådana, att man med fog kunde begära, att han på egen bekostnad skulle skaffa sig bostad.

Beträffande öfriga bestämmelser, som de sakkunnige föreslagit, torde jag få hänvisa dels till nådiga kungörelsen den 1 juni 1894 angående aflönande i vissa fall af vikarie för sådan ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som af sjukdom urståndsättes att fullgöra sin tjänst, dels till de sakkunniges utlåtande.

I den motion, som föranledt Riksdagens omförmälda skrifvelse, antages det, att det statsanslag, som skulle krävas för ifrågavarande ändamål, icke behöfde öfverstiga 25,000 kronor. Äfven enligt de sakkunniges mening torde detta belopp under den närmaste framtiden blifva fullt tillräckligt; och jemväl mig förekommer det, som om staten för det behjertansvärda ändamålet ej skulle under de närmast kommande åren behöfva ikläda sig större utgifter, än som här ofvan är angifvet. Något material, hvarpå man kan bygga tillförlitliga beräkningar uti ifrågavarande hänseende, finnes icke, ty i och med det att föreliggande förslag, om det blifver antaget, börjar tillämpas, inträda nya förhållanden, hvilkas inverkan man ej kan förutse. Emellertid hafva genom folkskoleinspektörerna från de särskilda skolråden inhemtats uppgifter rörande antalet af de icke ordinarie lärare, som under år 1898 varit tjänstlediga på grund af sjukdom under en tid af en månad och derutöfver. Enligt dessa uppgifter uppgick antalet till 194, af hvilka 12 voro extra ordinarie folkskolelärare. Antager man, att hvar och en af dessa varit sjuk oafbrutet under fyra månader, och att till aflönande af de för dem förordnade vikarier utgått det högsta statsbidrag, som enligt föreliggande förslag för dylikt ändamål får utanordnas, skulle till vikarierna för de extra ordinarie folkskolelärarne hafva af allmänna medel utgått 2,400 kronor och till vikarier för de öfriga icke ordinarie lärarne 18,200 kronor, eller tillhopa 20,600 kronor. Sannolikt kommer antalet af dem, som begära tjänstledighet på grund af sjukdom, att stiga, om dylika lärare få hjälp till vikariens aflönande; en och annan torde derjemte taga tjänstledighet för något längre tid, när stat och skoldistrikt bidraga till vikariens aflöning, än om tjänstinnehafvaren ensam skall aflöna denne. Men den tillökning i statens utgifter för aflönande af vikarier för sjuka icke ordinarie lärare, som här af skulle blifva en följd, torde icke blifva större, än att 25,000 kronor varda, såsom här ofvan sagts, tillräckliga för ifrågavarande ändamål.

I riksstaten äro under åttonde hufvudtiteln uppförda till bidrag till aflönande i vissa fall af vikarier för ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola 40,000 kronor. Af detta förslagsanslag hafva utgått under åren

1896, 1897 och 1898 respektive 45,671 kronor 55 öre, 51,847 kronor 61 öre och 49,194 kronor 16 öre. Höjes nämnda anslag med 35,000 kronor eller från 40,000 kronor till 75,000 kronor, torde man kunna vara fullt förvissad, att anslaget under närmaste tiden kommer att motsvara hvad som erfordras af allmänna medel till aflönande under dels redan fastställda, dels nu föreslagna vilkor af vikarier för både ordinarie och icke ordinarie lärare vid folkskolan, som af sjukdom äro urståndsatta att sjelfva sköta sina tjenster.»

Till stöd för det i ofvanberörda motion framställda förslag har motionären erinrat, hurusom enligt Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda proposition lärare eller lärarinnor vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt seminarium för bildande af lärare eller lärarinnor vid småskolor eller mindre folkskolor ej skulle komma i åtnjutande af förmånen att erhålla ersättning till vikarie under sjukdom. Då emellertid sistnämnda lärare eller lärarinnor vore, enligt kongl. kungörelsen den 27 maj 1898, berättigade att uppbära bidrag af statsmedel enligt samma grunder, som gälde med afseende på de lönestillskott, hvilka utginge till skoldistrikt för aflönande af lärare och lärarinnor vid distriktets folk- och småskolor, torde de förmåner med afseende å ersättning till vikarie under sjukdom, som Kongl. Maj:t föreslagit skola utgå till lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor samt biträdande lärare eller lärarinnor vid sistnämnda skolor, jemväl böra tilläggas lärare eller lärarinnor vid ifrågavarande seminarier.

Då sistnämnda lärare och lärarinnor utgjorde ett ringa antal (enligt statistiska uppgifter utgjorde seminariernas antal endast tjugugu stycken), så torde någon höjning i det af Kongl. Maj:t föreslagna belopp sjuttiofemtusen kronor ej vara erforderlig.

Då det synes vara med billighet öfverensstämmande, att staten, som lemnar bidrag till aflöning åt lärarne och lärarinnorna vid folk- och småskolor, jemväl träder hjälpande emellan, när sådan lärare eller lärarinna genom sjukdom urståndsättes att sjelf uppehålla sin tjänst, samt denna grundsats redan vunnit tillämpning i fråga om ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, torde rättvisan fordra, att äfven extra ordinarie eller biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor samt lärare och

lärarinnor vid mindre folkskolor och småskolor komma i åtnjutande af samma förmån, hvilken för dem är desto mer behöflig som deras aflöningsförmåner äro mindre.

De af Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelserna angående rätt till statsbidrag för aflönande af vikarie hafva utskottet alltså ansett i allt väsentligt böra förordas. I ett afseende finner utskottet dock anledning till erinran. Genom Kongl. Maj:ts förslag synes nemligen möjlighet icke vara utesluten, att rätten till dylikt statsbidrag kan missbrukas på det sätt, att lärare vid inträffande sjukdom år efter år, och längre än behöfligt är, skaffar sig hjälp till vikaries aflönande. Visserligen kan häremot invändas, att den omständighet, att skolrådet skall pröfva behovet af tjenstledighet för sjukdom, antaga vikarie samt aftala med denne om arfvodet, bör medföra, att sådant missbruk ej eger rum. Men det ekonomiska intresse för skoldistriktet, som utgör en anledning, att skolrådet vid tjenstledighetsansökningar från ordinarie lärare noggrant pröfvar de föreliggande omständigheterna, är i sjelfva verket ganska obetydligt, då fråga gäller icke ordinarie lärare.

Det torde därför vara af behovet påkalladt, att hinder för antydda missbruk läggas i bestämmelserna angående statsbidragets åtnjutande; och utskottet har trott sig finna, att detta kunde ske dels genom stadgande af viss form för det läkarebetyg, hvarå tjenstledighetsansökningen grundar sig, dels ock genom fastställande af en viss maximitid, hvarunder statsbidrag må få utnjutas.

Enligt Kongl. Maj:ts förslag utgör ett vilkor för statsbidrags utgående, att enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf lärare erhåller tjenstledighet, visserligen är sådan, att densamma gör läraren oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjenst, men ej af sådan beskaffenhet att vid betygets utfärdande läkaren kan med *visshet* intyga, att sjukdomen för all framtid hindrar den sjukes återinträde i tjenstgöring. Emellertid torde det i de flesta fall vara omöjligt för läkaren att med *visshet* intyga något dylikt, och läkarebetyget läser alltså icke komma att utgöra något hinder för statsbidrags åtnjutande, äfven om *sannolikhet* förefinnes för att sjukdomen är obotlig. Utskottet håller därför före, att läkarebetyget i stället bör innehålla, att sjukdomen *ej* är af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren efter omsorgsfull undersökning anser sannolikt, att sjukdomen för all framtid hindrar den sjukes återinträdande i tjenstgöring.

Hvad beträffar maximitiden för åtnjutande af bidrag till vikaries aflönande, har utskottet velat föreslå, att tillskott af allmänna medel samt bidrag af skoldistriktet till vikaries aflönande icke utgår för mer än högst sexton läsmånader under de tre första åren af lärarens eller lära-

rinnans tjänstetid, samt ej heller för mer än högst sexton läsmånader under den derefter följande tjänstetiden, så framt icke läraren eller lärarinnan under de tre närmast föregående åren sjelf tjenstgjort minst åtta läsmånader eller den kortare tid, under hvilken undervisningen i den skola, hvori han eller hon är anstald, på grund af Kongl. Maj:ts särskilda medgifvande årligen meddelas.

Utskottet har derefter förehaft till behandling herr J. Johnssons ofvanberörda motion, hvars syfte utskottet funnit behjertansvärdt. Då emellertid bestämmelser i fråga om ersättning åt vikarie för lärare och lärarinna vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt seminarium, synas böra föregås af utredning, bland annat, på hvad sätt landstinget eller staden bör bidraga till vikariens aflönande, lärar motionen böra föranleda Riksdagen allenast att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i detta hänseende.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

a) att Riksdagen må

dels i fråga om aflönande i vissa fall af vikarie för extra ordinarie eller biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt för lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola godkänna följande grunder, nemligen:

1) att, derest vid folkskola anstald extra ordinarie lärare eller lärarinna, till hvilkens aflöning bidrag af allmänna medel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vid folkskolelärareseminarium examinerad vikarie för honom eller henne är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda undervisningstiden af åtta månader om året, vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, skall åtnjuta arfvode efter antingen minst 600 kronor eller minst 500 kronor för nyssnämnda undervisningstid, allt eftersom tjänst innehafvarens minimilön uppgår till eller understiger 600 kronor, eller i förra fallet 75 kronor och i senare fallet 62 kronor 50 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, hvarjemte vikarien skall

förses med tjenlig, skolan närbelägen bostad, bestående af ett rum, med vedbrand, eller ock erhålla ersättning derför, beräknad efter minst 50 kronor för åtta månaders undervisningstid, äfvensom med belopp, som af skoldistriktet bestämmes, undfå godtgörelse för resekostnad, der sådan ifrågakommer;

2) att, då biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola eller lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola, till hvilken aflöning bidrag af allmänna medel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet, arfvode till vikarie skall beräknas sålunda, att, derest vid småskoleseminarium examinerad eller af folkskoleinspektör enligt § 6 i kongl. kungörelsen den 5 juni 1885 angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor pröfvad vikarie är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda årliga undervisningstiden, vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuter arfvode efter minst 300 kronor för åtta månaders undervisningstid, eller 37 kronor 50 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, och i öfrigt samma förmåner som vikarie för extra ordinarie lärare vid folkskola samt, om oexaminerad vikarie förordnas, till denne utgår arfvode efter 250 kronor för åtta månaders undervisningstid, eller 31 kronor 25 öre för läsmånad, och i öfrigt samma förmåner, som tillkomma examinerad vikarie;

3) att, om enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf extra ordinarie eller biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola eller lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola erhåller ledighet och vikarie för honom eller henne förordnas på sätt ofvan sägs, är sådan, att densamma gör läraren eller lärarinnan oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjänst, men ej af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren efter omsorgsfull undersökning anser sannolikt, att sjukdomen för all framtid hindrar den sjukes återinträde i tjänstgöring, samt läraren eller lärarinnan icke uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till helt ålderdomsunderstöd, vikariens

aflöning skall utgöras sålunda, att tjänstinnehafvaren af sin lön afstår ett belopp, motsvarande en fjerdedel af vikariens kontanta minimiaflöning, samt två tredjedelar af samma minimiaflöning utgå af statsmedel och återstoden erlägges af skoldistriktet, hvilket det jemväl skall åligga att förse vikarien med bostad jemte vedbrand eller ock lemna honom ersättning därför äfvensom att, der så ifrågakommer, godtgöra honom resekostnad;

4) att, då oexaminerad vikarie förordnas, statsbidrag till dennes aflöning må på nämnda sätt utgå, derest folkskoleinspektör vitsordar, att vikarien befunnits duglig;

5) att, der läkarebetyg ej kan utan synnerlig kostnad eller svårighet anskaffas, nyssnämnda bestämmelser i fråga om vikariens aflöning skola, derest genom intyg af vederbörande skolråds ordförande vitsordas, att läraren eller lärarinnan under ledighet varit af sjukdom urständ-satt att vederbörligen uppehålla sin tjänst, gälla, ändock att sjukdomens beskaffenhet icke blifvit genom läkarebetyg ådagalagd, likväl ej för längre tid än högst tre månader;

6) att, då enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf icke ordinarie lärare eller lärarinna erhållit tjänstledighet, är af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren efter omsorgsfull undersökning anser sannolikt, att läraren eller lärarinnan till följd deraf är urständ-satt att vidare återinträda i tjänstgöring, vikariens aflöning skall utgöras af läraren eller lärarinnan utan tillskott af allmänna medel eller bidrag af skoldistriktet;

7) att icke ordinarie lärare eller lärarinna, som uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till helt ålderdomsunderstöd, skall, då på grund af sjukdomsfall behof af vikarie för honom eller henne inträder, ensam utgöra vikariens aflöningsförmåner;

8) att tillskott af allmänna medel samt bidrag af skoldistriktet till vikaries aflönande icke utgår för mer än högst sexton läsmånader under de tre första åren af extra ordinarie eller biträdande lärares eller lärarinnas vid folkskola eller lärares eller lärarinnas vid mindre folkskola eller småskola tjänstetid, samt ej heller för mer än högst sexton läsmånader under den derefter

följande tjenstetiden, så framt icke läraren eller lärarinna under de tre närmast föregående åren sjelf tjenstgjort minst åtta läsmånader eller den kortare tid, under hvilken undervisningen i den skola, hvori han eller hon är anställd, på grund af Kongl. Maj:ts särskilda medgifvande årligen meddelas; samt

9) att hvad här är föreslaget icke gäller i fråga om tjenstledighet, som åtnjutes af vikarierande lärare eller lärarinna, utom i det fall, att nämnda lärare eller lärarinna uppehåller tillfälligtvis ledig befattning;

dels beträffande grunderna för nu gällande stadganden om aflöning af vikarie för sjuk ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola medgifva den jemkning, att deri omförmälda läkarebetyg må vara af enahanda innehåll med hvad här ofvan under mom. 3) föreslagits;

dels ock, i stället för det nu befinliga förslagsanslag å 40,000 kronor, med titel »bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola», uppföra, under benämning: »bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola», ett förslagsanslag å 75,000 kronor för att i enlighet med såväl redan bestämda som här ofvan föreslagna grunder användas såsom bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för sådan ordinarie, extra ordinarie och biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt lärare eller lärarinna vid mindre folkskola och småskola, som af sjukdom urståndsättes att fullgöra sin tjenst, med rätt för Kongl. Maj:t att, när i särskilda fall omständigheterna dertill föranleda, meddela understöd af statsmedel för ifrågavarande ändamål utan hinder deraf att någon afvikelse från nämnda grunder egt rum;

b) att Riksdagen må,⁵ med föranledande af herr J. Johnssons ofvanberörda motion, hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, om och på hvilka vilkor statsbidrag må kunna lemnas till aflönande af vikarier för sådana lärare och lärarinnor vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltaga, inrättadt lärare- eller lärarinneseminarium, hvilka af sjuk-

dom urståndsättas att sin tjenst fullgöra, samt att Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga det förslag, hvar- till utredningen kan föranleda.

Stockholm den 3 maj 1900.

På det sammansatta utskottets vägnar:

O. W. REDELIUS.
